

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Białymstoku

LBI-4101-17-04/2011
P/11/073

Białystok, 18 stycznia 2012 r.

Pan
Prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz
Rektor Uniwersytetu w Białymstoku

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku przeprowadziła na Uniwersytecie w Białymstoku kontrolę kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli w roku akademickim 2010-2011.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawiono w protokole kontroli, podpisanym 29 grudnia 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, stosownie do art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuje Panu Rektorowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli, prowadzone w formie specjalizacji nauczycielskiej na studiach wyższych (na kierunku pedagogika), przygotowania pedagogicznego (prowadzonego w Centrum Edukacji Nauczycieli) i studiów podyplomowych. Ocenę powyższą uzasadnia zapewnienie przez Uniwersytet wymaganego poziomu i wymiaru kształcenia nauczycieli. Stwierdzone uchybienia, polegające na wpisaniu do części dyplomów (6 z 20) innej liczby godzin zajęć niż faktycznie przeprowadzona oraz na zwolnieniu z praktyk pedagogicznych (3 z 40) studentów bez pełnego udokumentowania wymaganych doświadczeń zawodowych lub prowadzonej działalności, nie miały istotnego wpływu na działalność objętą przedmiotem kontroli.

1. Uniwersytet prowadził kształcenie nauczycieli na studiach wyższych na kierunku pedagogika w siedmiu specjalnościach nauczycielskich: *przedszkolnej z edukacją początkową, wczesnoszkolnej z przedszkolną, edukacji wczesnoszkolnej z wychowaniem przedszkolnym* (studia I stopnia), *wczesnoszkolnej i przedszkolnej* (studia II stopnia) oraz *edukacji elementarnej i integracyjnej edukacji elementarnej* (ostatni rok jednolitych studiów magisterskich). W roku akademickim 2010/2011 studia te odbywało 438 studentów studiów stacjonarnych i 612 studentów studiów niestacjonarnych, zaś ukończyło je kolejno 165 i 195 absolwentów.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

Studentom zapewniono łączną liczbę godzin kształcenia zgodną z wymiarem nauczania dla kierunku pedagogika, określonym w rozporządzeniach Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. *w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki*² (w zakresie studiów I i II stopnia) oraz z dnia 18 kwietnia 2002 r. *w sprawie określenia standardów nauczania dla poszczególnych kierunków studiów i poziomów kształcenia*³ (w zakresie jednolitych studiów magisterskich). Wynosiła ona na studiach I stopnia stacjonarnych i niestacjonarnych odpowiednio 1830-1835 i 1121-1164 godzin (wymagano kolejno co najmniej 1800 i 1080 godzin), na studiach II stopnia stacjonarnych i niestacjonarnych odpowiednio 830 i 556-561 godzin (wymagano co najmniej 800 i 480 godzin) oraz na jednolitych studiach magisterskich stacjonarnych i niestacjonarnych odpowiednio 3240-3540 oraz 2639 godzin (wymagano co najmniej 3200 i 1920 godzin). Przeprowadzono również określoną w tych rozporządzeniach liczbę godzin zajęć kształcenia kierunkowego: na studiach I stopnia stacjonarnych i niestacjonarnych odpowiednio 570 i 345 godzin (wymagano kolejno co najmniej 540 i 324 godzin), na studiach II stopnia stacjonarnych i niestacjonarnych odpowiednio 350 i 330 godzin (wymagano co najmniej 300 i 180 godzin), a na jednolitych studiach magisterskich stacjonarnych i niestacjonarnych odpowiednio 1050 oraz 1005 godzin (wymagano co najmniej 1020 i 612 godzin). Zajęcia z technologii informacyjnej na studiach I stopnia i na jednolitych studiach magisterskich zrealizowano w określonym w tych rozporządzeniach wymiarze 30 godzin (na studiach II stopnia realizacji tych zajęć nie wymagano).

Zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. *w sprawie standardów kształcenia nauczycieli*⁴, studia drugiego stopnia i jednolite studia magisterskie realizowano w jednej specjalności nauczycielskiej, zaś na studiach I stopnia kształcenie odbywało się w dwóch specjalnościach nauczycielskich: głównej i dodatkowej, w ramach której realizowano wymagany wymiar godzin (w zależności od formy studiów 423-565 godzin zajęć). Zapewniono też określony w standardach kształcenia nauczycieli wymiar przedmiotów kształcenia nauczycielskiego.

W toku kontroli stwierdzono uchybienie polegające na wpisaniu innej niż faktycznie przeprowadzona liczby godzin 2-3 przedmiotów w 6 z 20 badanych suplementów do dyplomów. Na studiach I stopnia stacjonarnych oraz na studiach niestacjonarnych w specjalności *wczesnoszkolnej z przedszkolną* m.in. z *Pedagogiki społecznej* przeprowadzono po 55 godzin, zaś do suplementów wpisano kolejno 54 i 45 godzin, a z *Podstaw dydaktyki ogólnej* przeprowadzono po 60 godzin, podczas gdy wpisano po 45 godzin. Wynikało to – jak wyjaśniono – z utraty wprowadzanych danych, jaka następowała podczas aktualizacji informatycznego *Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studentów*, który wykorzystywano do wydawania dyplomów i suplementów.

² Dz. U. Nr 164, poz. 1166 ze zm.

³ Dz. U. Nr 116, poz. 1004 ze zm.

⁴ Dz. U. Nr 207, poz. 2110

Studentom zapewniono realizację praktyk pedagogicznych we właściwym wymiarze godzin. Praktyki na studiach I stopnia realizowano w wymiarze 8 tygodni, tj. zgodnie z wymogiem rozporządzenia w sprawie standardów kształcenia nauczycieli dla poszczególnych kierunków studiów, zaś na studiach II stopnia i jednolitych studiach magisterskich – w wymiarze kolejno 30 i 150 godzin, tj. stosownie do wymagań ustalonych w rozporządzeniu w sprawie standardów kształcenia nauczycieli. Prowadzono też dokumentację potwierdzającą udział studentów w zajęciach objętych praktykami. W przypadku 37 z 40 badanych studentów zaliczenia praktyki dokonano na podstawie udokumentowanych doświadczeń zawodowych lub prowadzonej działalności. Trzem studentom zaliczono praktykę na podstawie przedstawionych przez nich skierowań na staż (2 studentów) i umowy zlecenia uznając, że są one wystarczające do potwierdzenia posiadania doświadczenia zawodowego i prowadzonej działalności, mimo iż nie wynikało z nich, że staż i umowa zostały faktycznie zrealizowane (w czasie kontroli NIK doręczono potwierdzające to zaświadczenia).

2. Uniwersytet prowadził w międzywydziałowym Centrum Edukacji Nauczycieli odpłatne przygotowanie pedagogiczne, którego ukończenie w powiązaniu z odbyciem studiów magisterskich dawało uprawnienia do zajmowania stanowiska nauczyciela. W roku akademickim 2010/2011 kształcenie to ukończyło 268 studentów. Zgodnie z wymogami ww. rozporządzeń w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów, na poszczególnych kierunkach prowadzono kształcenie z przedmiotów podstawowych i kierunkowych oraz z języka obcego, nauczanego na poziomie biegłości B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego. Zapewniono też wymagane w rozporządzeniu w sprawie standardów kształcenia nauczycieli zajęcia z technologii informacyjnej. W CEN realizowano zaś zajęcia z psychologii, pedagogiki i dydaktyki szczegółowej w łącznym wymiarze 270-285 godzin oraz przeprowadzono 150 godzin praktyki pedagogicznej, zachowując wymagany wymiar godzin (odpowiednio 270 i 150), określony w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w *sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli*⁵. Zwolnienie z praktyki 16 osób (6 % absolwentów) nastąpiło na podstawie wymaganej dokumentacji (dzienników praktyk odbytych w ramach studiów lub zaświadczeń o zatrudnieniu w szkole).
3. Uniwersytet prowadził, zapewniające kwalifikacje nauczycielskie, niestacjonarne studia podyplomowe na 11 kierunkach, z czego na 10 kierunkach można było uzyskać przygotowanie merytoryczne do nauczania przedmiotu, zaś na jednym - przygotowanie pedagogiczne. W roku akademickim 2010/2011 studia te odbywało odpowiednio 421 i 896 studentów, zaś ukończyło je kolejno 200 i 706 absolwentów. Analiza przeprowadzona na próbie *Studiów Podyplomowych Matematyki* wykazała, że ustalony plan tych studiów spełniał wymogi podstawy programowej kształcenia ogólnego z matematyki w liceach ogólnokształcących i technikach, określonej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w *sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego*

⁵ Dz. U. Nr 50, poz. 400

w poszczególnych typach szkół⁶. Studia obejmowały zajęcia w zakresie dydaktyki matematyki, były realizowane w wymiarze 350 godzin, trwały 3 semestry i tym samym spełniały wymogi rozporządzenia w sprawie standardów kształcenia nauczycieli. Podobnie jak *Studia Podyplomowe przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych*, które zapewniały 150 godzin praktyki pedagogicznej i 510 godzin zajęć, obejmujących m.in. wymagane kształcenie z psychologii, pedagogiki, dydaktyki przedmiotowej i emisji głosu.

4. Uniwersytet zawarł z Ministerstwem Edukacji Narodowej umowy w sprawie organizacji studiów kształcących nauczycieli, które współfinansowane były z Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Na podstawie umowy z dnia 13 maja 2010 r. prowadzono przygotowujące do zawodu nauczyciela studia stacjonarne I stopnia w specjalności *edukacja wczesnoszkolna z wychowaniem przedszkolnym*, realizowane w ramach projektu *Nauczyciel XXI wieku*. Studia te, począwszy od roku akademickiego 2009/2010, odbywało 122 studentów. Z kolei na podstawie umowy z dnia 16 grudnia 2008 r. przeprowadzono *Studia Podyplomowe przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela przedmiotów zawodowych*, osiągając w roku akademickim 2010/2011 wymaganą liczbę 879 absolwentów (z czego 173 absolwentów pochodziło z Uniwersytetu Szczecińskiego – partnera projektu).

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1) zapewnienie prawidłowego przedstawiania w dyplomach i suplementach do dyplomów liczby przeprowadzonych godzin zajęć,
- 2) egzekwowanie od studentów dokumentowania faktu posiadania doświadczeń zawodowych lub wykonania działalności niezbędnych do zwolnienia z praktyki pedagogicznej.

* * *

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Rektora w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków lub o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków, lub o przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Rektorowi prawo zgłoszenia na piśmie, do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu. W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

⁶ Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17